

Zpráva veřejné ochránkyně práv o činnosti za 1. čtvrtletí roku 2019

Podle § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, informuji Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky o své činnosti.



A. Činnost ochránce v číslech	3
B. Veřejná správa	4
B.1 Stavební úřady začnou odstraňovat nebezpečné stavby	4
B.2 Poplatek za komunální odpad	4
B.3 Plynulost opatrovnického řízení	5
B.4 Průtahy v řízeních o azylu	5
B.5 Zveřejňování rozhodnutí soudů.....	5
B.6 Odblokování vkladových řízení u katastrálního úřadu)	6
B.7 Zápis zkratky zahraničního titulu do občanky	6
B.8 Zajištění a zničení úředně neznačeného lihu.....	7
B.9 Nejasná podání dlužníků v daňové exekuci.....	7
B.10 Kontakt rodičů s dětmi	8
B.11 Kamera ve vazební cele	8
B.12 Konference, kulaté stoly a školení.....	9
C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění.....	10
C.1 Systematické návštěvy a sledování vyhoštění.....	10
C.2 Výkon zabezpečovací detence (souhrnná zpráva)	10
C.3 Prevence a odhalování špatného zacházení se zadrženými a vězni.....	10
C.4 Změna zákona o zdravotních službách	11
C.5 Konference, kulaté stoly a školení.....	12
D. Ochrana před diskriminací.....	13
D.1 Cesta vlakem s asistenčním psem	13
D.2 Výpověď těhotné zaměstnankyni ve zkušební době.....	13
D.3 Zubní péče pro lidi s mentálním postižením a poruchou autistického spektra	14
D.4 Zásadní pracovní jednání	14
D.5 Osvěta.....	15
D.6 Konference, kulaté stoly a školení.....	15
E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením	16
E.1 Čtvrté zasedání poradního orgánu	16
E.2 Probíhající výzkumy	16
E.3 Spolupráce s Výborem OSN pro práva osob se zdravotním postižením	16
E.4 Spolupráce s neziskovými organizacemi a lidmi s postižením.....	17
E.5 Konference, kulaté stoly a školení.....	17



A. Činnost ochránce v číslech

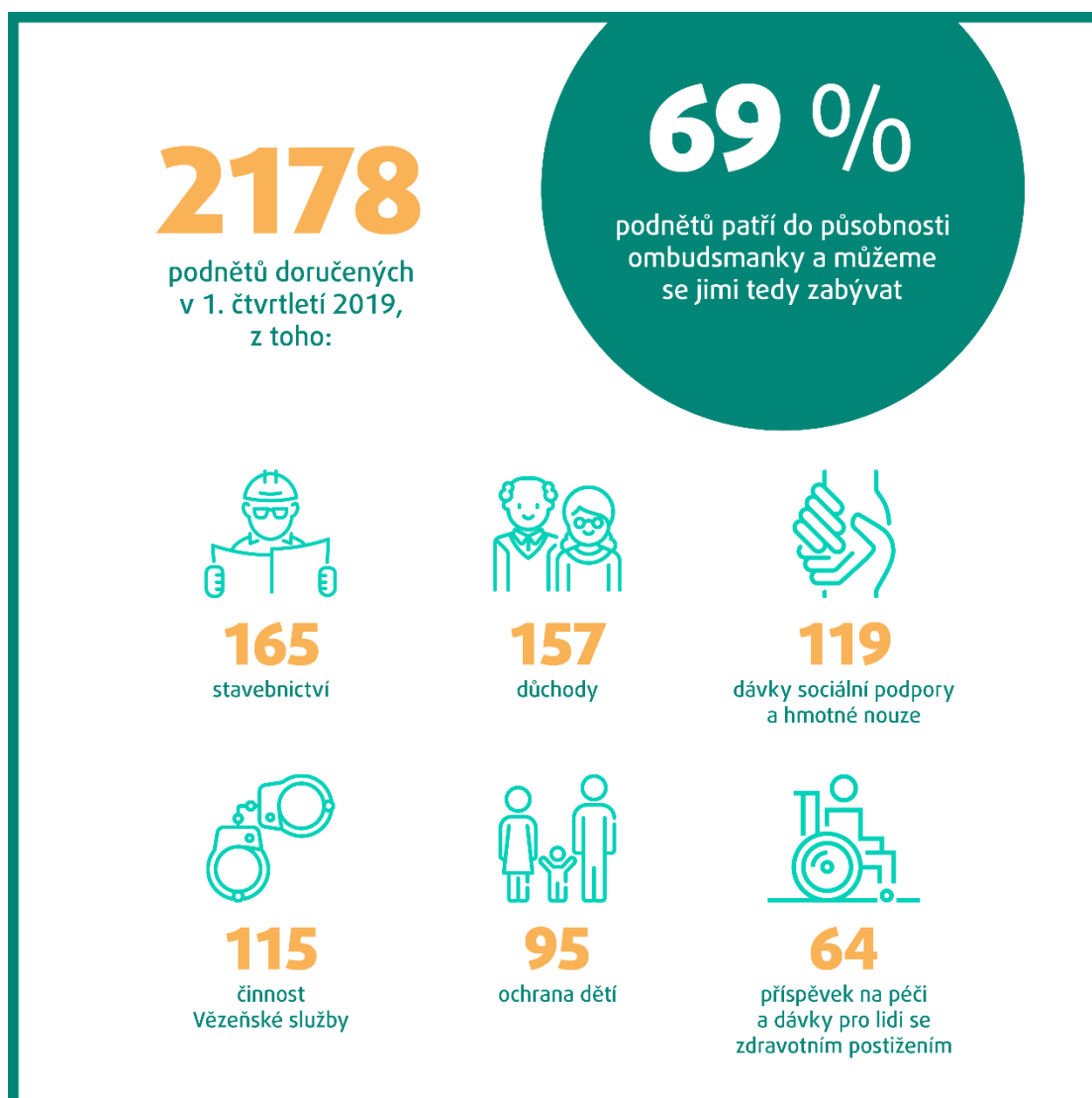
V 1. čtvrtletí 2019 jsme obdrželi celkem **2178** podnětů (o 28 méně než loni ve stejném období). Podíl podnětů v působnosti (**68,73 %**) se drží nad průměrem roku 2018 (68 %). Nejvíce podnětů se tradičně týkalo sociálního zabezpečení – zejména důchodů a dávek (423) a staveb (165).

V **77** podnětech lidé namítli nerovné zacházení, z toho v **59** případech z důvodů zakázaných antidiskriminačním zákonem. V **10** případech jsme také poskytli informace a analýzy týkající se diskriminace mezinárodním subjektům či vnitrostátním orgánům (k rovnosti žen a mužů, vyhrazenému parkování pro osoby se zdravotním postižením, nájmu obecních bytů aj.).

Navštívili jsme **7 zařízení** (včetně dětského domova, nemocnice a domova pro seniory). Sledovali jsme **15 vyhoštění** cizinců a prostudovali **2454** rozhodnutí o vyhoštění.

Zahájili jsme **2 výzkumy** ke sledování naplňování práv osob se zdravotním postižením.

Počty podnětů ilustruje následující obrázek:





B. Veřejná správa

Již od roku 2001 ochránce chrání osoby před nezákonným či jinak nesprávným jednáním nebo nečinností správních úřadů. Má právo nahlížet do spisů, žádat úřady o vysvětlení a může vést místní šetření. Zjistí-li pochybení úřadu, doporučuje opatření k nápravě, rozhodnutí úřadu nemůže zrušit ani nahradit.

B.1 Stavební úřady začnou odstraňovat nebezpečné stavby (sp. zn. [6/2011/SZD](#))



Pokud stavba trpí zásadními závadami, uloží stavební úřad jejímu vlastníkovi, aby zjednal nápravu. Pokud vlastník nekoná, musí stavební úřad zajistit nucený výkon svého rozhodnutí. Přestože náklady exekuce tíží vlastníka, jejich vymožení často není možné.

Stavební úřady tak dlouhodobě svá rozhodnutí nevymáhaly, protože na to neměly peníze. Na neudržitelnost situace upozorňoval již v roce 2004 Otakar Motejl. Přes shromáždění detailních informací o rozsahu provádění nucených výkonů těchto rozhodnutí, důvodech nekonání stavebních úřadů, analýzy možných rizik a množství navazujících jednání a kulatých stolů se nedařilo nalézt a prosadit vhodné řešení.

Na návrh ochránkyne musela zasáhnout vláda. Dvakrát¹ uložila ministryni pro místní rozvoj, aby připravila program obsahující pravidla poskytování finančních prostředků ze státního rozpočtu ke krytí nákladů na výkon těchto rozhodnutí.

V únoru 2019 ministerstvo zpracovalo program „[Podpora výkonů rozhodnutí stavebních úřadů](#)“ k nápravě nejzávažnějších případů vadných staveb (neodkladné odstranění stavby, nutné zabezpečovací práce na stavbě a vyklizení stavby). O čerpání finančních prostředků mohou obce požádat příslušný krajský úřad.

B.2 Poplatek za komunální odpad (sp. zn. [5913/2018/VOP](#))



Místní poplatek za komunální odpad platí také vlastník rodinného domu, v němž není nikdo hlášen k pobytu. Nezáleží na užívání domu, ani na množství vytvořeného odpadu. Pokud vlastník nezaplatí, vyměří mu obecní úřad poplatek platebním výměrem. Úředníci jsou vázáni mlčenlivostí. Informace z poplatkového řízení nesmějí předat ani samosprávným orgánům obce (radě). Místní poplatek lze prominout.

Stěžovatelka zdédila bývalou zemědělskou usedlost tvořenou mimo jiné dvěma rodinnými domy. Krom úhrady poplatku v místě svého trvalého pobytu hradila také poplatek za jeden z rodinných domů této usedlosti, který používá k letní rekreaci. Odmítala platit za druhý dům – podle posudku bez rozvodů energií a vybavení nezbytného k bydlení (voda, plyn, elektřina, kanalizace, WC, koupelna, sporák, vytápění). Obecní úřad jí posílal výzvy k úhradě poplatku, ale nevydal platební výměr, proti kterému by se mohla bránit odvoláním, případně žalobou u soudu. Úřednice o případu jednala s radou města, čímž porušila svou mlčenlivost.

1 [Usnesení vlády č. 56](#) ze dne 25. ledna 2017 a [usnesení vlády č. 222](#) ze dne 11. dubna 2018.



Stěžovatelce nadto tvrdila, že poplatek nelze prominout, ačkoliv to zákon o místních poplatcích již tři roky umožňuje – v odůvodněných případech i z důvodu tvrdosti zákona.

Stěžovatelka je formálně poplatnicí místního poplatku i za neobyvatelný rodinný dům. Může však požádat o prominutí. Zjištěná pochybení obecní úřad uznal, upravil svou obecnou praxi a stěžovatelce se omluvil.

B.3 Plynulost opatrovnického řízení (sp. zn. [2034/2018/VOP](#))



O návrhu na vydání předběžného opatření upravujícího poměry nezletilého dítěte musí soud rozhodnout nejpozději do 7 dnů. Ve stejné lhůtě musí soud případně rozhodnout o místní nepříslušnosti.

14. prosince 2017 stěžovatel požádal soud, aby mu svěřil syna do péče předběžným opatřením. Soud téhož dne rozhodl, že není místně příslušný a postoupil návrh jinému soudu. Ten počátkem února 2018 přenesl místní příslušnost zpět na první soud. V půlce března případ obdržel krajský soud, který po týdnu potvrdil nepříslušnost prvního soudu. Druhý soud o původním návrhu stěžovatele rozhodl 21. května 2018, tedy po více než pěti měsících.

Předsedkyně druhého soudu (jako orgán státní správy soudu) přijala preventivní opatření k zamezení neuvážlivého přenesení místní příslušnosti.

B.4 Průtahy v řízeních o azylu (sp. zn. [6741/2017/VOP](#))²



O žádosti o azyl musí Ministerstvo vnitra rozhodnout nejpozději do 18 měsíců.

Od léta 2015 do léta 2016 požádalo o azyl v České republice 78 občanů Číny. Ministerstvo vnitra lhůtu pro vydání rozhodnutí nedodrželo ani v jednom případě.

Ministr vnitra pochybení uznal a přijal opatření k zamezení opakování situace.

B.5 Zveřejňování rozhodnutí soudů (sp. zn. [4292/2015/VOP](#))



Zajištění přístupu veřejnosti k judikatuře soudů přispívá k předvídatelnému rozhodování soudů, sjednocování rozhodovací praxe a transparentnosti rozhodování, a tím i k naplnění práva na spravedlivý proces. Ministerstvo spravedlnosti musí zajistit řádné fungování online přístupné evidence soudní judikatury.³

V roce 2016 jsme [výzkumem](#) zjistili, že evidence prakticky nefunguje. Veřejná část obsahovala pouze 2 875 rozhodnutí. Od spuštění v roce 2011 přibýlo kolem 800 rozhodnutí. Databáze Nejvyššího správního soudu přitom tou dobou obsahovala již více než 95 tisíc rozhodnutí a slovenská databáze spuštěná v roce 2012 přes 1,9 milionu rozhodnutí.

² [Zpráva o šetření, závěrečné stanovisko.](#)

³ http://www.nsoud.cz/Judikaturans_new/judikatura_vks.nsf/uvod



Situace se nezlepšila ani po dalších dvou letech. Proto jsme ministerstvu navrhli, aby:

- povinnost soudů zveřejňovat všechna svá rozhodnutí vložilo do zákona o soudech a soudcích,
- do nové databáze zahrnulo i starší rozhodnutí soudů poskytnuté podle zákona o svobodném přístupu k informacím a do soukromých komerčních databází,
- obsah nové databáze veřejnosti zpřístupnilo pomocí webového vyhledávače umožňujícího základní třídění dokumentů a
- pro zveřejňování rozhodnutí zajistilo soudům odpovídající personální i technické podmínky.

O situaci a jejím řešení jsme 28. února diskutovali se zástupci Ministerstva spravedlnosti, Poslanecké sněmovny, soudů (včetně vrcholných), i s nejčastějšími uživateli databází rozhodnutí (akademiky, advokáty, neziskovými organizacemi a novináři).

B.6 Odblokování vkladových řízení u katastrálního úřadu (sp. zn. [6517/2018/VOP](#))



Pokud soud odloží vykonatelnost rozhodnutí, které je podkladem pro vklad práva do katastru nemovitostí, musí katastrální úřad zamítnout návrh na vklad a neblokovat další řízení.

Katastrální úřad na základě odkladu vykonatelnosti rozhodnutí přerušil řízení o povolení vkladu zániku věcného břemene umístění antén na bytovém domě. Pak přerušil všechna pozdější vkladová řízení týkající se bytů v domě. Naše stěžovatelka proto nemohla prodat svůj byt, zrušit zástavní právo své banky váznoucí na bytě a zřídit zástavní právo ve prospěch banky kupujícího.

Katastrální úřad se nechal přesvědčit a zamítnutím návrhu odblokoval ostatní řízení.

B.7 Zápis zkratky zahraničního titulu do občanky (sp. zn. [1532/2018/VOP](#))



Pokud zahraniční vysoká škola v diplomu neuvede také zkratku přiznaného akademického titulu, nelze tuto zkratku zapsat do občanského průkazu.

Stěžovatel ve Velké Británii absolvoval magisterský studijní program Informační a komunikační technologie a získal titul Master of Sciences. Úřad mu však odmítl zapsat do občanského průkazu zkratku titulu (MSc nebo MSc.), protože ji škola neuvedla v diplomu.

Stěžovateli jsme nepomohli, protože úřad podle současných zákonů nemohl postupovat jinak. Situace je však absurdní. Nelze zapsat běžně užívanou zkratku titulu, ale podle rejstříku vedeného Ministerstvem vnitra mají lidé v občanských průkazech zapsáno 342 různých titulů a zkratk, jež se někdy odlišují jazykovou verzí, jindy jen množstvím teček ve zkratce („magister inżynier ogrodnictwa“, „BABA“, „INSINÖÖRI“), a to vše proto, že zákon o vysokých školách mlčí. Ministerstvo vnitra a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy již přislíbila hledat společně řešení.



B.8 Zajištění a zničení úředně neznačeného lihu (sp. zn. [6274/2017/VOP](#))



Zákon o povinném značení lihu zakazuje nakládat s neznačeným lihem. Tím je také líh pořízený prodejcem od neregistrované osoby. Podmínkou registrace je vysoká kauce, již lze poskytnout bankovní zárukou. Registrace zaniká ze zákona 5 měsíců před koncem bankovní záruky. Zánik registrace se ve veřejně přístupném registru vyznačí následující den. Pokud celní úřad u prodejce najde neznačený líh, musí ho zajistit a nakonec zničit.

Registrace dodavatele lihu zanikla 30. září 2015. Podnikatel od něj koupil celkem 40 lahví konzumní lihoviny 2. října 2015. Až pak (12. října nebo 16. listopadu 2015 – není jisté) celní úřad zapsal zánik registrace zpětně k 30. září 2015. Následně celní úřad při kontrole podnikatele našel 40 lahví označených kontrolními páskami dodavatele, jehož registrace zanikla. Řízení o přestupku podnikatele (nakládání neznačeným lihem) sice zastavil, protože podnikatel nemohl včas ověřit zánik registrace, lihoviny však zajistil, zabral a zničil.

Stěžovatel bez ohledu na nemožnost ověření registrace nabyl neznačený líh, s nímž skutečně nemohl dále nakládat. (Podnikatele odškodnil jeho dodavatel.) Generální ředitelství cel ale uznalo pochybení celního úřadu, který v rozporu s metodikou nezapsal zánik registrace následující den. Zároveň přislíbilo zakotvit jednodenní lhůtu k zápisu zániku registrace přímo do zákona.

B.9 Nejasná podání dlužníků v daňové exekuci (sp. zn. [19/2019/SZD](#))



Podání se vždy hodnotí podle obsahu (bez ohledu na označení). Postupu správce daně při daňové exekuci se dlužník může bránit zejména námitkou (do 30 dnů od vyrozumění o úkonu) nebo návrhem na zastavení exekuce (v průběhu exekuce). Správce daně si nemůže svévolně vybrat režim vyřízení podání. Musí zvolit postup, který umožní věcné přezkoumání výhrad.

Finanční úřad dlužníkovi plně zabavil doplatek mzdy od bývalého zaměstnavatele. Podání, kterým dlužník zpochybnil zákonnost tohoto postupu, úřad posoudil jako námitku. Lhůta pro podání námítky (30 dnů) však uplynula, proto námitku zamítl bez věcného posouzení. Podání měl věcně vyřídit jako návrh na zastavení exekuce.

Jinému dlužníkovi (sp. zn. [2829/2017/VOP](#)) finanční úřad postihl účet, na který mu chodila nezabavitelná část mzdy (po exekučních srážkách). Podanou stížnost na nezákonnost dalšího postižení těchto peněz, úřad posoudil jako námitku a bez řádného zdůvodnění ji zamítl. Na základě další stížnosti již ověřil původ prostředků a exekuci zastavil.

O těchto případech jsme jednali s Generálním finančním ředitelstvím, jež pak 13. března 2019 vydalo [metodický pokyn](#),⁴ podle kterého správce daně posoudí zákonnost daňové exekuce vždy po věcném přezkoumání výhrad dlužníka.

4 Pokyn Generálního finančního ředitelství č. j. 18085/19/7700-30133-711377 k nakládání s nejednoznačnými podáními v rámci daňové exekuce dostupný na webu Finanční správy (www.financnisprava.cz).



B.10 Kontakt rodičů s dětmi (sp. zn. [3656/2017/VOP](#))⁵



Omezit kontakt rodičů s dětmi může pouze soud. Vícedenní pobyt dítěte svěřeného do ústavní péče v domácnosti rodiče povoluje ředitel dětského domova po předchozím souhlasu orgánu sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD). Pokud kontakt s rodičem není v nejlepším zájmu dítěte, nemůže OSPOD kontaktu bránit opakovanými nesouhlasy s pobytem dětí u rodičů, ale musí soudu podat podnět k omezení styku rodiče s dětmi.

Soud odebral matce tři malé děti po zjištěném zanedbání péče. Svěřil je do dětského domova. Matka se snažila uspořádat si život, našla si partnera i vhodné bydlení. Usilovala o kontakt s dětmi. Pravidelně jim telefonovala a navštěvovala je v dětském domově. Později ředitele domova žádala o povolení dlouhodobějšího pobytu dětí u sebe doma. OSPOD však opakovaně odmítal vydat souhlas, dokud matka nepodstoupí terapii a neprojeví se její výsledky.

OSPOD překračoval svou pravomoc, protože sám (namísto soudu) stanovil podmínky dlouhodobého kontaktu matky s dětmi. Mezitím se situace v rodině zlepšila a OSPOD už nepovažoval za nutné podat podnět k omezení styku. Pobyt dětí u matky dále podporoval (vydával souhlasy) a přislíbil respektovat meze své pravomoci.

B.11 Kamera ve vazební cele (sp. zn. [923/2018/VOP](#))⁶



Paušální používání kamer v ubytovacích místnostech vazební věznice nepřiměřeně zasahuje do práva na soukromí.

Stěžovatel krom jiných výhrad označil celu za „záchod s kamerou“. Kamera je prý pár metrů od záchodu, pořizuje se z ní 24hodinový záznam. Přestože má být vybavena i technologií nočního vidění, dozorcí při kontrolní obchůzce 5krát v noci rozsvítí světlo, a vězně tak probudí. Skutečný způsob použití kamery v případě stěžovatele se nám nepodařilo zjistit. Věznice tvrdila, že kameru s přenosem obrazu na stanoviště dozorce zapíná pouze v případě nebezpečí sebevraždy. Záznam nepořizuje.

Pro posouzení zásahu do soukromí není podstatné, zda kamera prostor cely skutečně snímá. Stěžovatel neměl být umístěn v cele s kamerou. Použití kamery lze připustit v odůvodněných případech, nelze-li dohled dostatečně zajistit zvýšením kontrol (vychovatel, dozorcem, lékařem), pohovory s psychologem nebo umístěním na krizový oddíl. Vazební věznice nakonec přijala požadovaná opatření a zakotvila pravidla používání kamer vnitřním předpisem. S ohledem na obecné rozšíření kamerových cel jednáme s Vězeňskou službou o sjednocení postupů.

5 [Zpráva o šetření, závěrečné stanovisko.](#)

6 [Zpráva o šetření, závěrečné stanovisko.](#)



B.12 Konference, kulaté stoly a školení

- Elektronické zveřejňování rozhodnutí soudů: Transparentnost - Spravedlivý proces – Důvěra ([kulatý stůl](#) – podrobnosti v části B.5)
- Odpovědnost státu za škodu při správě daní ([odborné sympozium](#))
- Právo na informace a ochrana osobních údajů ([seminář](#) pro úředníky územních samosprávných celků v Hradci Králové)
- Správa místních poplatků (dva semináře pro úředníky územních samosprávných celků v [Pardubicích](#) a [Hradci Králové](#))



C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění

Od roku 2006 je ochránce národním preventivním mechanismem podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Systematicky navštěvuje zařízení pro osoby omezené na svobodě z moci úřední i v důsledku závislosti na poskytované péči. Svá zjištění a doporučení zobecňuje v souhrnných zprávách z návštěv a formuluje standardy zacházení. Předkládá je samotným zařízením a jejich zřizovatelům a systémová doporučení ústředním orgánům státní správy. Od roku 2011 ochránce rovněž sleduje zajištění cizinců a výkon správního vyhoštění.

C.1 Systematické návštěvy a sledování vyhoštění

Navštívili jsme **7 zařízení** a provedli **15 sledování** správního i trestního **vyhoštění** cizinců, pozemní i leteckou cestou.

Návštěvou **Vazební věznice** v Ostravě pokračuje série návštěv zaměřená na zacházení s obviněnými v průběhu výkonu vazby. Návštěvami **Dětského domova** ve Znojmě a Dětského domova v Humpolci jsme zahájili sérii návštěv zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Zacházení s pacienty a pacientkami jsme prověřili návštěvou Fakultní **nemocnice** v Brně, a to dětského psychiatrického oddělení a psychiatrické kliniky. Zkoumali jsme také podmínky výkonu zajištění a zadržení v **policejních celách** při Územním odboru Zlín, Obvodním oddělení ve Zlíně. Navštívili jsme také zařízení sociálních služeb **Domov pro seniory** Kociánka v Brně.

C.2 Výkon zabezpečovací detence (souhrnná zpráva)

Po systematické návštěvě obou ústavů pro výkon zabezpečovací detence (Opava, Brno)⁷ jsme vydali **souhrnnou zprávu** z návštěv zařízení pro výkon zabezpečovací detence (sp. zn. [5/2019/NZ](#)). Objasňuje pojetí tohoto nejpřísnějšího ochranného opatření, shrnuje jeho právní úpravu, včetně podmínek ukládání a standardů zacházení. Navazuje souhrn zjištění z návštěv a doporučení k zacházení. Podmínky výkonu zabezpečovací detence by měly zohlednit, že nejde o výkon trestu. Zpráva přináší rovněž analýzu 100 rozhodnutí o uložení zabezpečovací detence a systémové úvahy k problematice.

14. února 2019 jsme zjištění a doporučení **projednali** se zástupci ústavů, Ministerstva spravedlnosti, Vězeňské služby ČR, soudů a státního zastupitelství.

C.3 Prevence a odhalování špatného zacházení se zadrženými a vězni

5. února 2019 jsme s Nejvyšším státním zastupitelstvím a Justiční akademií pořádali **seminář** pro státní zástupce a zdravotníky, kteří působí ve věznicích, s cílem zajistit používání mezinárodně sdíleného **standardu dokumentování a vyšetřování známek špatného**

⁷ Zpráva z Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno sp. zn. [54/2017/NZ](#), zpráva z Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Opava sp. zn. [3/2018/NZ](#).



zacházení s lidmi při policejním zadržení a ve vězení. Přednášela Dr. Marzena Ksel, 1. viceprezidentka Evropského výboru pro zabránění mučení (CPT). Materiály [zde](#).⁸

Zákaz mučení a špatného zacházení zavazuje stát zajistit bezpečné podmínky zbavení svobody a účinně vyšetřovat hodnověrná podezření. Zdravotní služba ve věznicích plní řadu úkolů k zajištění zdraví vězňů a dokumentování zranění nebo jiného zhoršení zdravotního stavu. Musí dodržovat pravidla, aby se záznamy daly využít v dalších řízeních.

Česká právní úprava a vnitřní předpisy vězeňské služby zakotvují pouze část standardů prevence špatného zacházení. Ještě složitější je situace mimo vězeňství, při omezení svobody policií, v zařízeních pro zajištění cizinců a psychiatrických nemocnicích.

Je proto zapotřebí

- vypracovat metodické materiály pro lékaře obecně a vězeňskou zdravotní službu zvláště, jak vyšetřit člověka, který si na špatné zacházení stěžuje nebo má na těle jeho známky; zakotvit náležitosti záznamu z vyšetření (použitelnost pro další řízení);
- změnit zákon o zdravotních službách,⁹ aby lékařská povinnost mlčenlivosti nebránila plnění povinnosti oznámit státnímu zastupitelství podezření o špatném zacházení;
- zajistit vězeňské zdravotní službě potřebné podmínky pro práci; vězeňského zdravotnického personálu je obecně nedostatek, lékaři jsou přetížení; chybí technika k dokumentaci (k pořizování fotodokumentace); neprovádí se vstupní a pravidelné školení zaměřené na specifika lékařské práce ve věznicích;
- zajistit standard zjišťování a dokumentování známek špatného zacházení také při zbavení svobody policií a v zařízení pro zajištění cizinců.

Ministerstvo zdravotnictví již ochránkyni slíbilo zapracovat témata do připravované novely zákona o zdravotních službách. Očekáváme také jednání s Ministerstvem spravedlnosti. Problematika zajímá rovněž Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT), jenž v dubnu zašle vládě zprávu z periodické návštěvy České republiky vykonané na podzim 2018. Potřebná opatření se částečně shodují s tím, co vláda výboru přislíbila v roce 2015, ale dosud nevykonala.

C.4 Změna zákona o zdravotních službách

Náměstek ministra zdravotnictví při únorovém jednání přislíbil, že v připravované novele zákona o zdravotních službách¹⁰ zohlední naše doporučení zakotvit:

- dozor státního zastupitelství nad výkonem ochranného léčení,
- oprávnění inspekce poskytování sociálních služeb nahlížet do zdravotnické (ošetřovatelské) dokumentace,

⁸ Na www.ochrance.cz v sekci *Ochrana osob omezených na svobodě, Aktuality z detencí 2019, 14. února, Význam zdravotní služby pro prevenci a odhalování špatného zacházení.*

⁹ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.



- povinnost oznamovat lékařská zjištění o špatném zacházení s osobami zbavenými svobody a související výjimku z povinné mlčenlivosti,
- základní podmínky pro soukromí při vyšetření vězně a osoby zbavené svobody policií, tedy zrušit povinnou přítomnost příslušníků Vězeňské služby ČR a policistů,
- zrušení síťových lůžek,
- přestupek související se závažným neoprávněným zásahem do důstojnosti a integrity pacienta.

C.5 Konference, kulaté stoly a školení

V roce 2018 jsme dohlíželi na průběh 53 návratových operací.¹¹ Dne 11. ledna 2019 jsme se získanými poznatky na kulatém stole ke **sledování vyhoštění** seznámili zástupce institucí, které se podílejí na výkonu nucených návratů cizinců do tzv. třetích zemí (Policie ČR, Ministerstvo vnitra, Vězeňská služba ČR, Správa uprchlických zařízení MV ČR).

Pracovníkům a pracovnícím ve zdravotních službách z Jihomoravského kraje jsme na [semináři](#) předali poznatky ze **systematických návštěv léčeben dlouhodobě nemocných** a představili dobrou praxi.¹² Série školení bude pokračovat v dalších krajích.

11 Projekt Podpora účinného systému sledování nucených návratů, registrační číslo AMIF/8/02, je financován v rámci národního programu Azylového, migračního a integračního fondu Evropské unie.

12 Souhrnná zpráva z návštěv léčeben dlouhodobě nemocných 2017, sp. zn. [3/2015/NZ](#).



D. Ochrana před diskriminací

V roce 2009 byl ochránce pověřen rolí národního tělesa pro rovné zacházení a ochrany před diskriminací (*equality body*) v souladu s právem Evropské unie. Přispívá tedy k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor. Za tím účelem poskytuje pomoc obětem diskriminace, provádí výzkum, zveřejňuje zprávy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací a zajišťuje výměnu dostupných informací s příslušnými evropskými subjekty.

Od ledna 2018 ochránce pomáhá také cizincům-občanům Evropské unie, kteří žijí nebo pracují v České republice. Poskytuje jim informace o jejich právech a pomoc při podezření na diskriminaci z důvodu státní příslušnosti. Při tom spolupracuje se zahraničními orgány, které mají obdobné poslání vůči českým státním příslušníkům.

D.1 Cesta vlakem s asistenčním psem (sp. zn. [4475/2018/VOP](#))



Pes vycvičený pro doprovod osoby se zdravotním postižením je její nepostradatelnou součástí - umožňuje jí plně uplatňovat právo na volný pohyb, samostatnost a nezávislost. Dopravce musí přijímat přiměřená opatření, aby jeho služeb mohli využít i lidé se zdravotním postižením. Nepřijetí opatření, jež by dopravce nepřiměřeně nezatížilo, je nepřímou diskriminací.

Stěžovatelka je upoutána na invalidní vozík. Ke každodenním činnostem využívá pomoci svého asistenčního psa (9 let, 28 kg). Několikrát měsíčně potřebuje cestovat vlakem. Na její trase však nejedí nízkopodlažní spoje, proto k nástupu a výstupu musí používat mechanickou plošinu. Podle vyjádření zaměstnanců dopravce plošina není určena ke zdvihání zvířat, proto by musel asistenční pes sám vyskakovat do vlaku a seskakovat z něj. Stěžovatelka měla velké obavy, že se zraní. Nemohla proto cestovat vlakem.

Dopravce na naši žádost prověřil situaci a rozhodl se umožnit nakládku a vykládku asistenčních psů pomocí zdvihacích plošin. Postačí o takové cestě dopravce předem informovat. Se svým novým postupem dopravce seznámil možné uživatele svých služeb.

D.2 Výpověď těhotné zaměstnankyni ve zkušební době (sp. zn. [3126/2018/VOP](#))



Těhotné zaměstnankyni nelze dát výpověď, zrušit jí pracovní poměr ve zkušební době však zákoník práce nezakazuje. Ve zkušební době lze pracovní poměr zrušit bez udání důvodu, pokud je však důvodem zrušení těhotenství, odporuje zrušení antidiskriminačnímu zákonu. Neexistence zákazu zrušení pracovního poměru ve zkušební době těhotným zaměstnankyním představuje nesplnění závazku státu vyplývajícího z evropského práva.

Žena u zaměstnavatele pracovala déle než tři roky jako uklízečka. Pak odešla jinam, ale po dvou měsících se k zaměstnavateli vrátila, tentokrát na místo lesní dělnice. Dohodli se na tříměsíční zkušební době. V průběhu prvního měsíce otěhotněla (nebyla těhotná v době nástupu). V půlce druhého měsíce zkušební doby zaměstnavateli sdělila, že otěhotněla a požádala o přeřazení na jinou práci. Zaměstnavatel jí sdělil, že aktuálně jinou práci nemá



a po dalším týdnu její pracovní poměr zrušil ve zkušební době. Zaměstnavatel nikdy dříve nevyjádřil nespokojenost s prací zaměstnankyně. Důvody zrušení pracovního poměru ve zkušební době jí ani na její žádost nesdělil, ale ohradil se proti nařčení z diskriminace.

Stěžovatelce jsme jako možné oběti diskriminace z důvodu pohlaví (těhotenství) poskytli metodickou pomoc (právní rozbor situace s doporučením možné obrany u soudu) a informovali ji o možnosti využití služeb Pro bono aliance, jež jí zajistila právní zastoupení. Stěžovatelka podala žalobu na určení neplatnosti zrušení pracovního poměru ve zkušební době a na uspokojení nároků z titulu diskriminace. Soud dosud nerozhodl.

D.3 Zubní péče pro lidi s mentálním postižením a poruchou autistického spektra (sp. zn. [51/2017/DIS](#))

Někteří lidé s mentálním postižením nebo s poruchou autistického spektra musejí ošetření zubů podstoupit v celkové anestezii. Výzkumem jsme zjistili, že tehdy na ošetření čekají neúměrně dlouho, dospělí v průměru asi čtyři měsíce a děti čtyři a půl. Děti na Moravě čekají čtyřikrát delší dobu než v Čechách, v některých krajích i jeden a půl roku a ve dvou krajích potřebná zařízení ani neexistují.

Zjištění z výzkumu a možná řešení jsme 28. února 2019 projednali se zástupci Ministerstva zdravotnictví, zdravotních pojišťoven, České lékařské komory, univerzit a nemocnic. Shodli jsme se na potřebě vymezení specializovaných pracovišť, která budou poskytovat ošetření zubních kazů v celkové anestezii. Ministerstvo zdravotnictví přislíbilo vytvořit postupy pro poskytování zubní péče lidem s postižením a zpřesnit pravidla pro úhradu těchto úkonů ze zdravotního pojištění.

Zdravotní pojišťovny se rozhodly zvýšit úhrady za ošetření lidí s postižením, která jsou časově často náročná, a jejich současné ohodnocení je nepřiměřené. To by mohlo snížit současné přetížení pracovišť, která poskytují zákroky v celkové anestezii.

Česká stomatologická komora navrhuje ošetřit většinu dětí, ať už s mentálním postižením, s poruchou autistického spektra nebo bez diagnostikované poruchy, přímo v ordinaci v tzv. sedaci pomocí ambulantně podaných léků. Tento úkon by měl být nově hrazen ze zdravotního pojištění. Ve spolupráci se zdravotními pojišťovnami komora usiluje o rozšíření sítě zařízení, ve kterých bude poskytována tzv. jednodenní chirurgie pro stomatologické účely.

D.4 Zásadní pracovní jednání

Státní úřad inspekce práce: jednání o připravované metodice ke kontrolám dodržování rovného zacházení a vysílání pracovníků a pracovníc z jiných členských států EU do České republiky.

Česká obchodní inspekce: diskuse o vyřizování dotazů a podnětů ke kontrole a domluva na spolupráci při vzdělávání inspektorů a inspektorek.

Hospodářská komora, Svaz průmyslu a dopravy a Konfederace podnikatelských a zaměstnavatelských svazů: jednání o možných legislativních opatřeních k zajištění mzdové a platové transparency a o diskriminačních ustanoveních v kolektivních smlouvách.



D.5 Osvěta

Vydali jsme tři nové **informační letáky**: Diskriminace z důvodu zdravotního postižení, Diskriminace z důvodu pohlaví a rodičovství, Vodící a asistenční psi. Přeložili jsme a rozeslali **doporučení Equinetu** (evropské sítě orgánů pro rovné zacházení) pro boj s nenávisťnými projevy ve volebních kampaních. Vytvořili jsme podrobnou **informační příručku pro osoby vracející se zahraničí** (se zaměřením na návraty z Velké Británie). Lektorovali jsme jednodenní blok na vzdělávací akci „**Lidská právo na živo**“ určenou pro studující právnických fakult (19. února). Vyhlásili jsme **soutěž „Equal.doc“**, která spočívá v natáčení dokumentárních filmů na téma rovnost a diskriminace pro studující ve věku 15 – 19 let.

D.6 Konference, kulaté stoly a školení

Společné vzdělávání romských a neromských dětí (**kulatý stůl**): diskuse o doporučení sp. zn. [86/2017/DIS](#).

Dostupnost zubní péče pro osoby s postižením (**kulatý stůl**): jednání o výzkumné zprávě sp. zn. [51/2017/DIS](#) (podrobnosti v části D.3).

Pomoc migrujícím občanům Evropské unie a jejich rodinným příslušníkům (**kulatý stůl**): Neziskové organizace nás vyrozuměly, jak se žije státním příslušníkům ze zemí EU a jejich rodinným příslušníkům v České republice a jakým překážkám čelí při hledání práce, zdravotní péče bydlení či vzdělávání.

Vzdělávání k toleranci (**kulatý stůl**): debata o výzvách, před nimiž stojí základní a střední školy při prevenci vzniku nenávisť vůči zranitelným skupinám.



E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením

Počínaje lednem 2018 ochránce zastává také funkci monitorovacího orgánu pro naplňování práv zakotvených Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením.

E.1 Čtvrté zasedání poradního orgánu

Poradní orgán se při únorovém jednání zaměřil na **právo na zdraví**. Nejprve se seznámil s výsledky našeho výzkumu k **poskytování zubní péče lidem s mentálním postižením a poruchami autistického spektra** a navazujícími doporučeními (sp. zn. [51/2017/DIS](#), podrobnosti v části D.3). Následovala diskuse o závazcích státu vůči lidem s postižením v oblasti péče o zdraví a o jednotlivých složkách práva na zdraví.

E.2 Probíhající výzkumy

Výzkum dostupnosti sociálních služeb pro rodiny s dětmi s postižením

Cílem aktuálně zahájeného výzkumu dostupnosti terénních a ambulantních sociálních služeb pro rodiny s dětmi s postižením je zjistit, zda

- podpora a rozvoj těchto služeb patří mezi strategické priority krajů a státu,
- kraje vytvářejí odpovídající nástroje, aby včas uspokojily poptávku rodin s dětmi s postižením po těchto sociálních službách.

Chceme ověřit plnění závazku vyplývajícího z článku 23 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (respektování rodiny a obydlí) i ze zákona o sociálních službách, podle nichž musí být potřebná podpora a péče zajištěna v co nejméně omezujícím prostředí a směřovat k maximálnímu rozvoji samostatnosti.

Výzkum dostupnosti nástroje pracovní rehabilitace lidem s postižením

Chceme zmapovat práci tzv. odborných skupin podílející se na rozhodování o formě pracovní rehabilitace konkrétního zájemce o podporu při návratu na otevřený trh práce.

Úřady práce obdržely žádost o vyplnění dotazníku (jak rozhoduje odborná skupina, kdo je jejím členem, dostupnost stanovisek skupiny žadatelům o pracovní rehabilitaci a další).

E.3 Spolupráce s Výborem OSN pro práva osob se zdravotním postižením

Smluvní státy Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (dále jen Úmluva“) předkládají Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením (dále jen „Výbor“) jednou za dva roky zprávu o opatřeních přijatých k naplnění svých závazků vůči lidem s postižením.

Aby byly zprávy co nejkonkrétnější, zasílá Výbor státům v předstihu tzv. seznam otázek (*List of Issues*). Od nezávislých monitorovacích mechanismů (včetně českého ochránce) přitom očekává spolupráci při sestavení otázek odpovídajících aktuálním vnitrostátním tématům. Při přípravě otázek jsme vycházeli z podnětů poradního orgánu a spolupracujících



neziskových organizací. Tento návrh, stejně jako návrhy několika neziskových organizací, Výbor [zveřejnil](#).¹³

E.4 Spolupráce s neziskovými organizacemi a lidmi s postižením

V březnu 2019 jsme se účastnili setkání **ALIANCE 12**, neformálního seskupení organizací a osob podporujícího implementaci článku 12 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (Rovnost před zákonem). Ústředním tématem setkání byly **záruky bezpečí při podpoře v rozhodování**. Účastníci diskutovali například o možnostech kontroly opatrovníků, podpůrců a zástupců člena domácnosti, o možných střetech zájmů i o roli soudu při ochraně člověka před zneužitím.

V březnu 2019 se také uskutečnilo **první setkání k problematice lidí s psychosociálním postižením**, kterého se zúčastnili zejména lidé se zkušeností s duševním onemocněním, zástupci jejich rodin a pečujících osob a služeb, které je podporují v komunitě. Diskutovali jsme o našich aktivitách v této oblasti a aktuálních problémech. Další setkání na začátku června zaměříme na informovanost lidí s psychosociálním postižením o jejich právech a dostupné právní pomoci.

E.5 Konference, kulaté stoly a školení

Ve spolupráci s patientskou organizací SMÁČI, z. s., která podporuje lidi se spinální svalovou atrofií, jsme zorganizovali první **webinář Úmluva o právech osob se zdravotním postižením a monitorovací činnost veřejné ochránkyně práv**. Účastníci mohli na svých počítačích kromě poslechu přednášky sledovat související prezentaci a rovněž sami aktivně vstupovat do diskuse. Tento formát umožňuje aktivní účast na přednášce přímo z domova, proto je vhodný pro pečující a lidi s postižením.

Právnická fakulta Univerzity Karlovy pořádala 27. února 2019 **konferenci Problémy vymezení pojmu tzv. starých a nových menšin**. Naše kolegyně vystoupily s příspěvkem *Osoby se zdravotním postižením jako nová menšina? Zamýšlely se, jak společnost přistupuje k lidem s postižením a zda jsou tito lidé ve znevýhodněném společenském postavení (typický znak pro menšinu)*. Účastníci konference zaznamenali vývoj pohledu společnosti na lidi s postižením a vyjádřili naději, že se s nimi nebude zacházet jako s menšinou.

Zapojili jsme se do kampaně ke **Světovému dni vzácných onemocnění**, pořádané organizací Debra ČR, z. ú. Brněnskou přednášku o *Budování mostů mezi zdravotní a sociální péčí pro lidi se vzácným onemocněním* jsme doplnili příspěvkem o právu lidí s postižením na nezávislý způsob života.

U příležitosti **Světového dne Downova syndromu** jsme v neděli 16. března ve spolupráci s dalšími organizacemi (spolek Úsměvy, Dům dětí a mládeže Helceletka) uspořádali divadelní představení divadla Aldente nazvané *Kdopak by se toho bál?* doplněné o autorské čtení Marka Orko Váchy a Milana Kosmáka. Akce se zúčastnilo přes 120 lidí včetně dětí.

13 https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=1304&Lang=en



Světový den zvýšení povědomí o autismu připadá na 2. dubna. Připomněli jsme si, že je třeba usilovat o to, aby lidé s autismem mohli vést plnohodnotný a důstojný život, a především, aby byli slyšeni. Nedávno jsme zveřejnili výsledky dvou výzkumů zaměřených na tyto lidi - výzkum dostupnosti sociálních služeb pro děti a dospělé s poruchou autistického spektra, jejichž postižení je doprovázeno významnými problémy v chování (sp. zn. [45/2018/OZP¹⁴](#)), a výzkum dostupnosti stomatologické péče (sp. zn. [51/2017/DIS](#), podrobnosti v části D.3).

Brno 23. dubna 2019

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

14 [Navazující doporučení.](#)